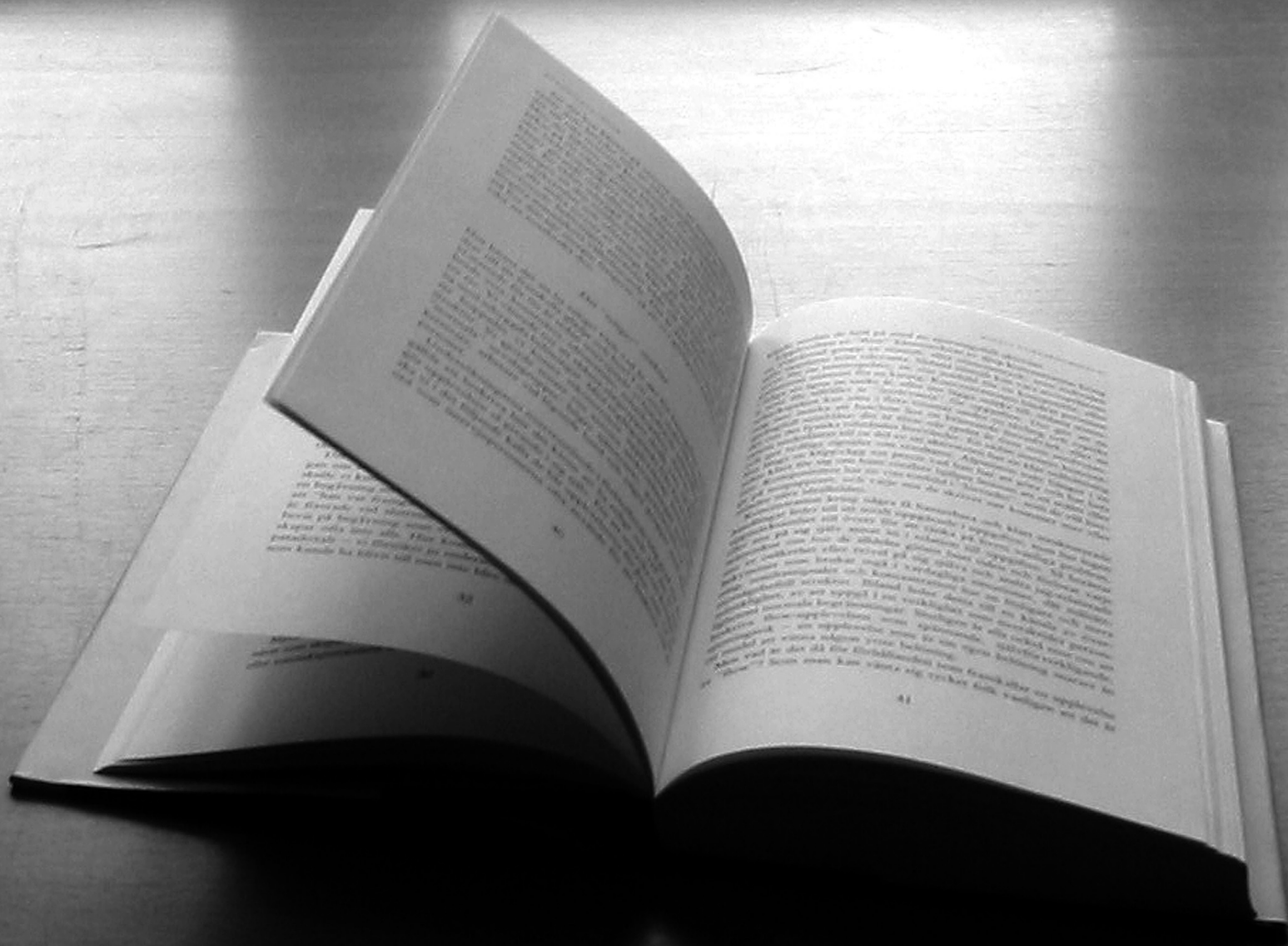

MENTORA

Svenska studiecensalens nyhetstidning 3/2004

Lärande läsning

Läs så blir du vis!

Det var en gång en man, om vilken man sade att han älskade böcker mer än människor. Han älskade att botanisera i antikvariaten, ströva rutinmässigt längs bibliotekets välkända bokhyllor, ibland nudda med fingerspetsarna längs bokryggarna och sedan stanna fingret vid en titel som verkade oemotståndlig.

Utlandsresor var rena rama bokkarnevalen. Resväskorna fylldes med inhandlad litteratur, på sju olika språk dessutom. Hemma fylldes bokhyllorna så att böckerna måste placeras i dubbla rader. Men ingen oordning här – mannen var perfektionist, och placerade varje bok på sin plats enligt ämnesklassificering och bokstav.

Denna extrema bokmani gjorde att mannen ansågs vara något av en eremit. Men – kan man älska böcker mer än människor, för människor? Och de bästa lever mycket längre än ett människoliv.

Mannen brukade växla några ord med den lokala bibliotekarien, som han hade fått förtroende för. En dag meddelade hon att biblioteket skulle starta en läsecirkel, öppen för bokälskare i alla åldrar. Skulle han manne vara intresserad att komma med? Mannen tvekade en sekund, men sken sedan upp: just detta hade han saknat. Någon eller några att dela sina bokkunskaper med.

Läsecirkeln blev en lärarik upplevelse för alla som var med, den yngsta en lässugen abiturient och den äldsta en 80-årig litteraturfreak. Alla hade de upptäckt detta mysterium: att läsa är en livslång resa. Under resans gång blir man språkligt stimulerad, kunskapsmässigt utmanad, känslomässigt berikad. Och kan man dela med sig av sina erfarenheter i en läscirkel, så mycket bättre.

Läs så blir du vis. En själens bildningsresa. Att älska böcker är att älska människan.

Björn Wallén

ILLUSTRATION: LENA BÖRJESON

- 2** Läs så blir du vis!
- 4** Marknadsföring och möten
Maria Suokannas lär organisationer "missionera"
- 6** Inspiration åt studiecirklar
med biblioteken som träffpunkt och idébank
- 8** "Folk försst å langörona saan"
Ordspråksboken är klar
- 9** Fart på föreningen med A-vitamin
Vital webbkurs i föreningskunskap
- 10** 21 sätt att göra roligare möten
Lena Börjesons minibok ger praktiska tips
- 12** Det är inte lätt att vara chef
LedarskapsBarometern 2004 spår tuffare tider
- 14** När välfärdssamhället sviker
får eldsjälarna chansen: Handbok i social ekonomi
- 15** Unga Ledare på frammarsch:
Gruppdynamik, kreativitet och nätverk
- 16** Kolumnen: Robert Lemberg

MENTORA

**Svenska studiecensalens
nyhetstidning**
4 årgången 2004
Utkommer med 4 nummer årligen

**Svenska studiecensalens,
centralkansliet**
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70
Fax: 09-680 24 25
E-post: kansliet@ssc.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjorn.wallén@ssc.fi

Christina Lång
utbildningssekreterare (Nyland)
christina@ssc.fi

Frida Westerback
projektledare
De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@ssc.fi

Sheila Liljeberg-Elgert
redaktionssekreterare
sheila.liljeberg@kolumbus.fi
mentora@ssc.fi

Pia Pettersson
layout, illustrationer
pia.pettersson@kolumbus.fi

Kim Österman
informatör, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Anna-Karin Öhman
studiesekreterare
Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 18
E-post: ssc-vasa@ssc.fi

Beatrice Östman
studiesekreterare (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: ssc-abo@ssc.fi

Material kan skickas till red.sekr.
helst per e-post till adressen
mentora@ssc.fi eller till Mentora,
Nylandsgatan 17 B, 00120
Helsingfors. Redaktionen för-
behåller sig rätten att redigera
insänt material.

Omslagsfoto: Oskar Lindström
Illustrationer: Lena Börjeson,
Jonathan Eriksson, Sture Karlsson

Allt börjar ju med missionen – varför finns vi till?

Varumärke.org – marknadsföring och möten

Maria Suokannas är Hankenforskaren, som under den senaste tiden varit engagerad i att lära finlandssvenska organisationer mer om branding, att skapa varumärken och klart kommunicerad marknadsföring. Därför kom samtalet mellan **Björn Wallén** och Maria att kretsa kring marknadsföring, möten och värderingar inom organisationsvärlden.

Björn: Hur skapar man ett vettigt varumärke för en verksamhet inom en organisation?

Maria: Allt börjar ju med missionen – varför finns vi till? Detta bör sedan kommuniceras både inåt i organisationen och utåt till de som berörs av verksamheten. OBS! Att skapa enhetliga strukturer för kommunikationen är inte detsamma som likriktning. Den personliga kryddan kommer fram i de möten som hålls internt och externt.

Björn: Jo, möten skall inte standardiseras, vilket ofta sker om man slaviskt följer torra föredragningslistor. Det är ju under mötena som organisationens kultur byggs upp, rutiner och mönster som senare kan vara svåra att ändra på.

I västra Nyland hålls en föreningsdag där man funderar på hur bredband och ny teknik kan tjäna föreningarnas information och marknadsföring bättre. När vi talar om möten så finns det väl en skillnad på klara rutiner för t.ex. infoverksamhet via webben, och sociala möten som drar till sig folk?

Maria: Min erfarenhet av virtualisering t.ex. av kurser visar att fysiska möten behövs. Detta säger också **Risto Linturi** som är expert på e-learning. Efter ett närstudietillfälle går det bra att hålla e-postkontakt mellan deltagarna, men det behövs klara strukturer och en hel del handledning individuellt. Så på sätt och vis har läraren mer kontakt per deltagare än i en grupsituation.

Björn: Handledning och mentorskap är ju nyckelord i dagens pedagogiska debatt, och det behövs handledarkompetens hos många fler än pedagogerna i dagens samhälle.

Maria: En organisation måste ju noggrant fundera på sina målgrupper, och skapa möten och seminarier och dylikt efter målgruppernas behov. Jag tror inte mer på att det finns så stora generationsklyftor när det gäller organisationsarbete; en äldre person kan vara ungdomligt sinnad och en ung människa kan ha fått en hel del livserfarenhet under en kort tid.

Björn: Om vi alltså tänker på finlandssvenska organisationer – hur kan de förändras så att alla inom organisationen talar samma språk = kommunicerar ett brand? Man talar idag om distrikt- eller kretsorganisationernas kris, eftersom centralorganisationen lättare än tidigare kan informera direkt till lokalföreningarna, och vice versa.

Maria: Det handlar om att skapa en förändrad rollfördelning inom orga-

nisationerna. Många lider av hierarkiska beslutsstrukturer, vilket passar illa in i dagens informationsamhälle. Jag brukar lyfta fram empowerment dvs. att befullmäktiga dem som är närmast verksamheten.

Björn: Detta är ju äkta föreningsdemokrati. Nu inför kommunalvalet kan man ju se att de politiska partierna har svårt att passa in sina ibland stela strukturer till lokal, dynamisk verksamhet som skulle kräva flexiblare organisering. Och många partier saknar helt belöningsystem: det upplevs inte som belönande att t.ex. få en nämndplats, snarare som en plikt. Inom regeringens politikprogram för medborgarinflytande har man dryftat vad som kunde göras åt den representativa demokratin.

Maria: Vi behöver konkreta berättelser om åtgärder som vidtagits inom politiken: "Detta har vi åstadkommit". Så föds en vi-anda som är otroligt viktig inom alla typer av organisationer. En vi-anda som bygger på gemensamma värderingar och prioriteringar.

Björn: Då har vi kommit tillbaka till startpunkten. För här skapas ju organisationens varumärke, det innehåll som kommuniceras inåt och utåt.

Maria: Detta kallas på fackspråk för brandidentitet, vilket ingen ensam kan skapa. För att tala med **Erik Erikson**: Identitet är inget givet, utan något man uppnår med andras hjälp.

Björn Wallén

Vissa grupper håller diskussionen på en mer ytlig nivå, andra blir inspirerade och tar upp också mer personliga upplevelser.

Inspiration och stöd åt **studiecirklar**

Malin Wikström, bibliotekarie i Sjundeå, är sekreterare i Finlands svenska Biblioteksförning, som är en av Svenska studiecentralens aktiva samarbetspartners i fråga om studiecirklar. Tillsammans har man i år sammanställt broschyren *Inspiration för läsecirklar*, ett handledarmaterial för dem som leder läsecirklar eller som funderar på att starta en ny cirkel för litteraturintresserade, som utgetts med stöd från Utbildningsstyrelsen. Materialet har sammanställts av en arbetsgrupp bestående av **Robin Fortelius**, **Björn Wallén** och **Malin Wikström**.

”Det finns inga gränser för vilken typ av böcker man väljer att läsa, skönlitteratur och fackböcker inom alla genrer går bra. För handledaren finns det även en obegränsad mängd källor om läsning. Låt kreativiteten och inspirationen flöda!” uppmanar förordet. Inspirerad blir man också när Malin Wikström berättar närmare om Läsecirkelprojektet bakom broschyren.

Litteraturen är kärnan

Projektet startade med SSC som initiativtagare med syfte att marknadsföra och visa på möjligheterna med läsecirklar. Litteraturen är kärnan – den fungerar som en öppning för diskussionen. Biblioteksförningen och webbplatsen www.biblioteken.fi kom med som en kanal att marknadsföra projektet, då Björn Wallén besökte biblioteksförningens årskonferens år 2002 i

Vasa och bl.a. informerade om att man kunde söka pengar från SSC.

Ifjol startade sedan projektet, där målsättningen var att utarbeta ett inspirationsmaterial och en handlingsplan för cirkelledare. Broschyren är resultatet av en ”runda” i regionen. Följande steg är sedan utbildning för cirkelledare. Huvudmålet är att starta nya läsecirklar, också via biblioteksförningen. Lokala bibliotekarier kan vid behov fungera som ledare eller marknadsföra cirkelarna. Biblioteken kan också erbjuda utrymnen och aktuell litteratur. Man kan göra litteraturlistor och ge annan praktisk hjälp.

Inga ”dammiga luntor”

Malin Wikström betonar att man uttryckligen vill bredda bilden av vad en läsecirkel går ut på – det är inte fråga om att gräva ner sig i ”dammiga luntor”.

– En studiecirkel behöver inte vara så intellektuellt högtravande. Det finns så många möjligheter, allt från trädgårdsböcker och andra vardagsnära ämnen – man behöver inte vara en fullfjädrad kulturpersonlighet för att delta. Alla är t.ex. inte intresserade av något som marknadsförs som en ”litterär afton”, de vill ha mer praktiska ämnen. Gruppen bestämmer också själv var man samlas – man kan samlas ”hemma hos” eller på en neutral plats - vad man läser och i vilken takt, om man dricker kaffe eller inte.

– Intresset för läsecirklar går i vågor, en del cirklar lever längre, andra kortare

tid. Gruppen behöver inte ha en stark ledare, det behövs bara ett initiativ någonstans ifrån. Gruppen lever sitt eget liv, men någon måste börja, säger Malin Wikström. Biblioteken är en naturlig del av nätverket – här är man ju omgiven av böcker. Kirjastot.fi är en tvåspråkig portal på Internet – biblioteken.fi erbjuder svenskt material som i viss mån skiljer sig från det finska.

Malin Wikström har inte själv deltagit i någon studiecirkel, men hon berättar att det på hennes förra arbetsplats på Åbo Akademis bibliotek fanns planer på att starta sådan verksamhet. I Österbotten finns det ett stort antal studiecirklar och i Sjundeå torde det finnas åtminstone två stycken.

En större läsupplevelse

Den sociala samvaron är en viktig aspekt, det är givande att träffa andra, som eventuellt är likasinnade, att diskutera ett gemensamt tema och utbyta tankar, få inspiration och livsglädje.

Läsupplevelsen blir större när man berättar om den och diskuterar i cirkeln, så att man får nya infallsvinklar. Det ger en intensivare upplevelse med nya impulser till att läsa andra böcker med anknytning till samma tema eller att läsa samma bok på nytt, anser Malin Wikström. Hon rekommenderar också i det här sammanhanget varmt **Immi Lundins** och **Kerstin Aronssons** bok *”Bokläsarnas kunskapskälla”*, som utkom år 2003. Där sägs bl.a.

Foto: Sheila Liljeberg-Elgert

Intresset för läsecirklar går i vågor, en del cirklar lever längre, andra kortare tid. Gruppen behöver inte nödvändigtvis ha en stark ledare, det behövs bara ett initiativ. Gruppen lever sitt eget liv, men någon måste börja, säger Malin Wikström, bibliotekarie i Sjundeå. Biblioteken är en naturlig del av nätverket – här är man ju omgiven av böcker.

Att jämföra sin egen läsning med andras ger alltid nya perspektiv.

”Att jämföra sin egen läsning med andras ger alltid nya perspektiv, både på boken och dess egenskaper, på en själv och på dem man diskuterar med.”

Kanaliserar energin

Gruppdynamiken spelar en stor roll i cirkeln, man kan gemensamt lösa problem med pratkvartal och tystlätna, men diskussionen styrs av ledaren, så att man inte hamnar på villospår.

– Gemensamma spelregler, att fördela ”talturer” och kanalisera energin innebär inte diktatur, betonar Malin Wikström. Vissa grupper håller diskussionen på en mer tydlig nivå, andra blir inspirerade och tar upp också mer personliga upplevelser – då är det bra att på förhand, redan från början ha en överenskommelse om

att man inte berättar vidare det man hört i gruppen. Man får diskutera vad man vill – men allt kan och bör inte heller spridas vidare.

En gemensam nämnare utgående från livssituation eller intressen behövs för att starta en studiecirkel. Temat kan sedan väljas fritt. Det finns t.ex. cirklar för ensamstående mammor, för småbarnsföräldrar, för distansstuderande osv.

– Genom cirkelarna erbjuds också distansstuderande möjligheter att träffas och diskutera t.ex. tentamenslitteratur. S.k. nätkurser kan ha närträffar i form av en studiecirkel. Då är det bra om man också har möjlighet att träffas som en grupp, så att man lär känna varandra. Då blir det också lättare att i fortsättningen kommunicera via nätet,

konstaterar Malin Wikström. Eldsjälar efterlyses i detta sammanhang – som Malin säger:

– Bara någon startar en studiecirkel brukar den nog fortsätta, så är det med all verksamhet. Det är en bra idé att både biblioteken och föreningen är med som inspiratörer. Ibland är bibliotekarien självskrivna som ”idespruta” i början då en studiecirkel startar, senare kanske andra tar över.

– Ta alltså kontakt med biblioteken, det kan finnas färdiga utrymmen att samlas i, t.ex. grupprum, man kan få hjälp med litteratur, tips om boknyheter och tema för en läsecirkel. Vi kan också erbjuda hjälp att samla material om ett visst tema – det är ju vårt yrke!

Sheila Liljeberg-Elgert

ILLUSTRATION:
JONATHAN ERIKSON

Fakta om FSBF – Finlands svenska Biblioteks förening

Finlands Svenska Biblioteks förening är en ideell förening med ansvar för finlandssvenska biblioteksintressen. Föreningen stöder den finlandssvenska identiteten och kulturen i bibliotek i svenska och tvåspråkiga miljöer. Föreningen är ett samlande organ för alla anställda vid allmänna, yrkeshögskole- och vetenskapliga bibliotek, biblioteksstudierande, förtroendevalda samt övriga intresserade. Medlemsantalet uppgår till ca 300. Föreningen tar initiativ till projekt, fortbildning och forskning och stöder medlemmar som vill förverk-

liga idéer inom föreningens verksamhetsområde. Föreningen idkar nära samarbete med instanser, som arbetar för samma mål och stöder olika utbildningar inom bibliotekssektorn, bl.a. Svenska Studiecirkeln.

1938 grundades Österbottens svenska biblioteks förening och 1945 biblioteks föreningen för södra Finland. 1982 sammanslogs de till en gemensam förening som fick namnet Finlands svenska biblioteks förening r.f. **Ringa Sandelin** valdes till ny ordförande för mandatperioden 2004-2006.

Föreningen ger ut tidningen *Bibban*, som innehåller aktualiteter inom branschen och föreningen. Tidningen samt information om föreningen finns på webben i kanalen Biblioteksbranschen vid Biblioteken.fi. (www.biblioteken.fi/).

Mer information: *Inspiration för läsecirklar*. Svenska studiecirkeln & Finlands svenska biblioteks förening. Läsecirkelprojektet 2003-2004.Handledning för läsecirkelledare. Broschyren FSBF – Finlands svenska biblioteks förening 2004. www.biblioteken.fi

Ordspråksboken är klar

Gu skapa eingen braask bara n jamm rörelsch” (Gud skapade ingen brådska, bara en jämn rörelse). Detta och många andra ordspråk och talesätt ingår i den nyutkomna Ordspråksboken - en samling ordspråk, talesätt och ramsor från Skelleftebygden i Västerbotten och Jakobstadsnejden i Österbotten”. Boken är resultatet av flera års idogt arbete, som inleddes redan 1998 i en studiecirkel i Skelleftebygden. Ledare

var **Eivor Andersson** och **Margareta Andreasson**. Samtidigt bildades en cirkel av SSC i Österbotten, med **Hjördis Lund** som ledare. Studiecirkeln har träffats för både sammankomster och skrivartäffar. Arbetet i cirkeln har också fått stöd av **Siv Morén** på Vuxenskolan i Skellefteå och **Anna-Karin Öhman** m.fl. på SSC i Vasa. Illustrationerna har gjorts av **Sture Karlsson**.

*Folk fösst å langöörona saan
(Först bjuds åt de vuxna och sedan får barnen sitt)*

A-vitamin är en webbkurs om föreningskunskap på svenska, som upprätthålls av Svenska Studiecentralen. A-vitamin står för Vital – Taktisk - Motiverande - målet är att ge en konkret "vitamininjektion" åt redan existerande föreningar och att inspirera till att våga grunda nya.

Fart på föreningen med **A-vitamin**

Liksom många andra fenomen i amhället har föreningarna och fackföreningarna sina rötter i det gamla Rom, därifrån den äldsta föreningslagen, *Res faciunt collegium*, härstammar. I den finns en paragraf, vars innehåll är likadant som § 7 i vår föreningslag: "Stiftelseurkunden skall under-tecknas av minst tre personer".

Från Rom vandrade idén till Tyskland och Sverige och kom till Finland på 1500-talet. Föreningar blev på 1700-talet allmänna i Finland. Oftast var de slutna och hemliga.

När Finland blev en del av Ryssland år 1809 var det tidvis nästan omöjligt att få grunda föreningar. Storstrejken år 1905 betydde en vändpunkt. 1906 stiftades en grundlag, där det stadgades om medborgarnas rätt att fritt få uttala sig, sammanträda och grunda föreningar. Den första föreningslagen stiftades år 1919. Den ersattes först 1989 av en ny lag. I vårt land finns ca 135.000 föreningar, av dem är ca 10 procent svenskspråkiga.

De flesta böckerna om föreningskunskap är finskspråkiga, svenska böcker i den här genren finns det ytterst lite av. På webben hittar man också nyttig information om föreningskunskap, föreningslagen och andra lagar.

Vital – Taktisk – Motiverande

A-vitamin är en webbkurs om föreningskunskap på svenska, som upprätthålls av Svenska Studiecentralen. A-vitamin står för Vital-Taktisk-Motiverande Kursmaterialet håller på att sammanställas. Kursen består av tre moduler, A, B och C. Modul A blir färdig i oktober, modulerna B och C blir klara senare.

Materialet i A-vitamin kan också användas som uppslagsverk. Man kan gå in och kolla olika saker, man kan titta i frågelådan eller skicka in en fråga och få svar av projektledaren. Det finns också en samling med länkar på webben, litteraturföreteckning, ordlista och länkar till andra föreningar. Här kan man hålla sig ajour med vad som är på gång i föreningsvärlden.

Olika moduler

De olika modulerna är av olika svårighetsgrad. Modul A genomförs som en webbkurs med arbetsuppgifter. Efter avlagd kurs får man ett intyg. Kursen ger basfärdigheter i föreningskunskap. I den allmänna delen går man igenom hur man grundar och registrerar en förening, föreningens stadgar och stadgeändring, medlemmarnas rättigheter och skyldigheter, vem som beslutar i föreningen och hur man upplöser en förening.

I kapitlet om föreningens administration behandlas styrelsens roll, sammansättning, uppgifter och ansvar samt styrelsemötena. I det tredje kapitlet lär man sig mötesteknik, hur man genomför ett lyckat möte och vilka roller ordförande, sekreterare och medlemmarna har.

Fiktiv förening

I avsnittet "Information - resurs och möjlighet" får man veta vem, vad, hur och när man skall informera, samt hur man gör upp verksamhetsplan och budget. Dessutom finns det modeller på hur man skriver möteskallelse, protokoll, protokollutdrag, verksamhetsplan, budget m.m. Det finns också exempel i form av en fiktiv förening, som börjar med att föreningens grundas och styrelsen

väljs. Sedan kan man följa med föreningens historia ända till dess slut.

Fördjupad kunskap

Modul B och C innehåller fördjupande kunskaper i ekonomi, information, ledarskap och utvecklande av föreningens verksamhet. B och C kan genomföras som enskilda kurser. Föreningar kan använda kursmaterialet på webben som underlag för kurser.

Modul B behandlar information, ekonomi, ledarskap, kommunikation och administration. Ekonomidelen tar upp fakta om penningtransaktioner, kassa, arvoden, bokföring och revision. I kapitlet om ledarskap kan man läsa om ordförandens roll som ledare, hur man lägger upp strategier, om kontinuerlig uppföljning, om hur en ledare skall orka och hur man kan vara en inspirerande ledare. Arkivering, medlemsregister, medlemsvärning, kampanjer och penningansökningar behandlas i avsnittet om administration.

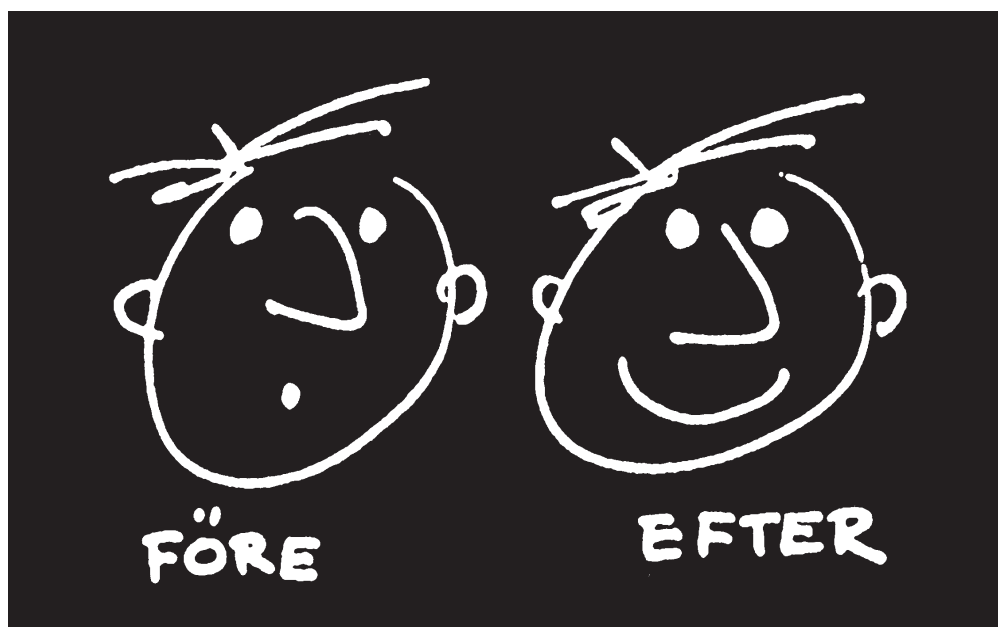
För halvproffs

Modul C innehåller kunskap för halvproffs. Här finns spännande rubriker, t.ex. Hur blir jag en eldsjäl?, Hur utvecklar jag föreningens verksamhet? och Hur anställer man projektpersonal? Här får man även information om Metodcenter och metoder för att utveckla föreningens verksamhet.

A-vitamin finns på adressen www.ssc.fi/a-vitamin. Kursen kommer att vara färdig i oktober – välkommen!

Ingrid Ojaluoma

Mer information: projektledare Ingrid Ojaluoma, e-post: ingrido@ssc.fi.

ILLUSTRATIONER: LENA BÖRJESON

Roligare möten

Att mötas och ha roligt är bättre än att mötas och ha tråkigt! Det slår Lena Börjeson fast i miniboken *21 sätt att göra roligare möten*. Vi lär oss bättre om vi är avslappnade och glada.

Miniboken läser man på en knapp timme och känner sig inspirerad av metoderna, värda att pröva. Sist i boken finns en test som kan fungera både som sammanfattning men också ge förslag framåt – vad vill vi tillämpa vid nästa sammankomst.

Händer det mer på mötet? Blir det mer aktivt? Stiger den temperatur som har med mänsklig energi att göra? Ser deltagarna gladare ut? Ser det ut som om de har roligt? Är engagemanget större? De här frågorna är det skäl att pejla när man tillämpar metoderna.

Tid att knåda

Börjeson ger också tips vid tillämpningen: **1. Låt själva genomförandet bli ganska kort, men ge tid för en bra diskussion efteråt.** **2. Ge också tid till att knåda, d.v.s. tid att låta tankar, idéer sjunka in och sätta sig, och ta tid för alla att förstå varandra och få en helhetsbild.** **3. Var positiv. Var helt enkelt själv glad. Det smittar nämligen.** **4. Gör något tillsammans till nytta för verksamheten och framtiden.**

Kanske den roligaste formen av möten är den där man lockar fram varandras skaparkraft och gör något tillsammans, till nytta för verksamheten och framtiden.

Fånga elefanter

När man funderar på olika metoder är det klokt att glömma tankegångar av typen "Men inte kan jag pröva det här" och "Vad skall folk säga". Jaga tankarna på flykten med mottanken: "Hur skulle det där gå att omsätta hos oss?"

Brainstorming kan användas både som individ- och gruppmetod. Du kan själv göra en brainstorming när du funderar över ett problem. Det viktigaste när man ska ordna en brainstorming är att vänta med värderingar medan idéskapandet är i gång. Värderar gör man senare, efter idéspåningsfasen.

Tänk på det här, när du hör någon berätta en idé. Om det är flera närvarande, lyssna till hur många som genast börjar värdera idén: "Men det där kommer aldrig att fungera."

Gör så här om du ska ordna brainstorming i grupp: **1. Ordna mötet fysiskt; d.v.s. bestäm om du ska ha en stordiskussion eller en mindre.** 5-8 personer kan vara lagom för att t ex ge synpunkter på ett arbetsproblem. **2. Förklara syftet och metoden.** **3. Värm upp först med en mindre övning, t ex hur fånga en elefant som rymt från en cirkus.** **4. Kör igång! Anteckna idéerna löpande på blädderblock. Jobba högst 30 minuter.**

Efter passet och en paus kan ni gemensamt bearbeta listan. Vad är intressant? Vad kan kombineras? Vad blir konsekvenserna om...

Kom ihåg: sortera och värdera efteråt, inte medan ni spånar. Börjar ni ge utrymme för argumentation och värderingar då, då stannar idéflödet. Brainstorming kan användas på kort tid för att träna problemlösning och kommunikation.

Plus, Minus och Intressant

En övning är PMI, förkortning för Plus, Minus och Intressant. Den går ut på att rikta tänkandet – i det här fallet genom att fråga sig: Vad är plus med det här? Vad är minus? Vad är intressant? PMI kan användas för att belysa konsekvenserna

Vad många av oss mest av allt behöver, är någon som får oss att göra vad vi kan.

(Ralph Waldo Emerson).

av något, t ex ett förslag, eller för att sortera resultatet av en övning i brainstorming.

Tillämpa inte bara en metod snabbt och på skoj. Det är viktigt att utnyttja tiden och hålla tempot under möten, men det är också viktigt att invänta och bearbeta resultatet av en process. Metoden är ett medel, ett stöd för att locka fram innehåll, känslor, tankar, problem och åstadkomma lärande.

Ofta hoppar man över bearbetningsledet i lärande situationer. T.ex. bör en brainstorming följas av att man sorterar och värderar idéerna, annars blir övningen bara en lek med ord. Det ger då inte resultat i sakfrågorna heller.

Fler exempel på kreativitetsövningar finns i de Bono's böcker eller i någon av Metodas verktygslådor. För mera information se www.metoda.se. Där hittar man också checklistan "Ta tempen på dina möten".

Christina Lång

Det är inte lätt att vara chef

Det är inte lätt att vara chef. Interpersonas LedarskapsBarometer 2004 spår tuffare tider för ledare i Finland. Dagens samhällsatmosfär, höga resultatkrav och den allt hårdare konkurrensen hör till de största stötestenarna.

Upp till 80 procent av cheferna upplever resultatkraven problematiska, vilket är en märkbar ökning jämfört med förra året, då 64 procent kände sig pressade av resultatkraven. Detta tyder på att ägarna och bolagsstyrelserna ställer allt högre resultatkrav på ledarna.

Samtidigt upplever ledarna att samhällsatmosfären har blivit mera spänd och att de politiska beslutfattarna tidvis är omedvetna om arbetslivets realiteter. Den allt hårdare konkurrensen tynger 38 procent av cheferna. Det kan förklaras med konkurrensen från EU:s nya medlemsländer samt den rörligare marknaden. En aspekt som bekymrar 54 procent är motståndet mot förändringar. Även rent praktiska svårigheter, t.ex. föråldrade IT-lösningar, oroar 52 procent av de tillfrågade.

Däremot anser cheferna att motivationen, rekryteringsmetoderna och företagskulturen fungerar, även om en liten minskning jämfört med år 2003 skett. Ledarna är nöjda med det smidiga beslutsfattandet, personalledningen och företagsreglerna. Ett överraskande resultat var att arbetet inte ansågs störa privatlivet och fler chefer ansåg sig även ha funnit balansen mellan arbete och fritid.

Tuffare företagsklimat

Resultaten från LedarskapsBarometern 2004 visar klara tecken på att företagsklimatet blir allt tuffare och att cheferna står inför ständigt växande krav. Det är nödvändigt att följa med konkur-

renterna, samhällsutvecklingen och nyheterna inom tekniken. En förutsättning är att det egna företaget mår bra. Det gäller att skapa en framtid – inte passivt följa med vad som händer. Företagsköp och omställningar i företaget ställer både chefer och personal inför nya utmaningar och det gäller att kunna anpassa sig och göra det bästa av den nya situationen.

Fokusera på resultat

LedarskapsBarometern visar att en så stor andel som 54 procent av cheferna upplever motståndet mot förändringar som ett problem. Motviljan mot förändringar kan bero på att personalen vill ha stabilitet efter perioder med saneringar och företagsfusioner.

De krav som ställs på cheferna blir knappast mindre under de kommande åren, snarare tvärtom. För chefen gäller det att ha stor tolerans för stress och att klart fokusera på resultat och uppsatta mål. Målet med undersökningen är att definiera flaskhalsarna i ledarskapet och att jämföra resultaten under en längre tidsperiod.

Konsultföretaget Interpersona har utfört LedarskapsBarometern sedan år 2000. Enkäten görs bland 360 direktörer, chefer och operativa ledare som en webbenkät. Inom utsatt tid svarade en tredjedel av målgruppen. Frågeformuläret består av 16 frågor, rapporten finns på www.interpersona.fi.

Nina Henricson,
projektledare vid Interpersona

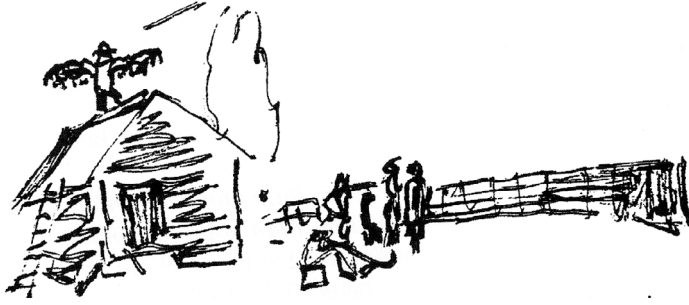

ILLUSTRATION: STURE KARLSSON

När välfärdssamhället **sviker...**

I Yttermark lades butiken ner. Den var inte tillräckligt lönsam, trots att Yttermark är en kraftig och levande by. Skulle Yttermarkborna vara tvungna att åka ytterligare 7 kilometer in till centrum för att handla sina matvaror?

Så såg det ut tills en grupp aktivister beslöt sig för att göra något åt saken. Slutresultatet blev att byn bildade ett aktiebolag, med målsättning att upprätthålla butiken – inte ge vinst, grundades. Nu finns en välförsedd butik mitt i byn.

Ideell verksamhet

Aktiviteter av den här typen kallar man social ekonomi. Till formen handlar det om företagande, det kan vara ett andelslag, ett bolag av något slag eller t.o.m. en förening som bedriver ekonomisk verksamhet. Men till innehållet handlar det om att människor som har ett gemensamt behov tillfredsställer detta, utan vinstintresse. I den meningen liknar det en ideell förening.

Inom ramen för det man kallar social ekonomi löser man t.ex. dagvårdsproblem, arbetslöshetsproblem, miljöproblem osv.

Eldsjälar och kreativitet behövs

Social ekonomi är naturligtvis inget nytt, trots att begreppet kanske inte är så välkänt. Folk har i alla tider löst problem på det här sättet. Men det är inte nödvändigtvis en lätt process att starta ett ekonomiskt stabilt företag där marknaden har misslyckats eller det offentliga dragit sig tillbaka. Det krävs, förutom brinnande intresse och eldsjälar, en god portion kunskap och kreativitet.

För att hjälpa dem som står inför ett problem och som vill lösa det med

något slag av ekonomisk verksamhet har Svenska studiecentralen inom ramen för ett POMO-projekt skrivit en handbok i social ekonomi – byaekonomi.

Handboken visar på en lång rad exempel på lyckade socialekonomiska satsningar från olika delar av Finland och drar slutsatser och ger goda råd på basen av dessa.

Handboken koncentrerar sig inte i första hand på bolagsformen och hur man startar företag, utan belyser framförallt processen fram till det att man är redo att börja starta ekonomisk verksamhet.

Studiecentralen har redan tidigare gett ut handböcker för gräsrotsaktivister och frivilligorganisationer, bl.a. handböcker i byplanering, organisationsutveckling,

Unga Ledare

Konflikthantering, gruppdynamik, möjligheter, kreativitet, teamwork, positiva självbilder, nätverk, rollspel...

Unga Ledare vill hjälpa unga att hitta rätt, väcka engagemang och motivera. Ungt ledarskap, existerar det överhuvudtaget? Efter två påbörjade Unga Ledare-utbildningar, är jag beredd att tro att det finns och kan konstatera att det kännetecknas av stor lust och entusiasm att förändra och förbättra, inte att förvalta. Det handlar om ett enormt engagemang och ett genuint intresse.

Den första Unga Ledare-utbildningen startades på Solvalla i Esbo i augusti med 15 ivriga deltagare från huvudstadsregionen. Till varje utbildning tas in 10-16 ungdomar, beroende på efterfrågan.

Inläring är en kreativ process, där man själv är med och skapar sin kunskap. Detta är ett centralt budskap som sprids under utbildningen. Kursen är uppbyggd enligt en kreativ process med fyra faser; förberedning, ruvning,

insikt och utvärdering där varje kursdag motsvarar en av faserna. All kunskap baserar sig på learning by doing, vilket innebär mycket praktiska övningar och understryker att ett av de mest effektiva sätten att lära sig är att själv göra och vara aktiv.

Utbildningen består av en blandning av gruppdynamik, teoriavsnitt, grupparbeten, rollspel och diskussioner. Teori och praktik varvas och det diskuteras hur kursinnehållet kunde omsättas till vardagsverklighet för ungdomarna.

Ledarskapsutbildningen riktas till ung-

Social ekonomi är inget nytt, trots att begreppet kanske inte är så välkänt. Folk har i alla tider löst problem på det här sättet.

framtidstudium, kursplanering, projektplanering osv.

"Paketerad" kompetens

I framtiden kommer denna aktivitet ytterligare att utvecklas. Det handlar långt om att vi utvecklar och "paketerar" den kompetens som finns inom Studiec centralen, men också inom olika organisationer och utvecklingsgrupper. Detta arbete kommer framför allt att bedrivas inom ramen för det Metodcenter (MC) som har grundats av Svenska Folkskolans Vänner och som kommer att köra i gång på allvar under nästa år.

Peter Backa

Handboken finns på SSC, Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa, tfn 06-320 4118, e-post: ssc-vasa@ssc.fi Pris 6 euro.

Ann-Sofi Smeds-Nylund (bilden) har redigerat handboken *Social ekonomi - byaekonomi*, Margita Lukkarinen har medverkat som sakkunnig.

domar i åldern 15-19 år. Det är verkligen fascinerande att se högstadiel elever med brinnande intresse för både kursen och i allmänhet frågor som berör samhället. Att en 15-årig tänker på jämlikhet, etik och moral. Att hennes idol är **Nelson Mandela**, inte **Britney Spears**.

En merit för framtiden

Utbildningen ger de unga ökad beredskap för vad som väntar dem i t.ex. det kommande arbetslivet. Man behöver inte vara född till ledare för att gå denna kurs, se det hellre som ett smörgåsbord, där du har friheten att plocka åt dig sådan kunskap som passar dig och förstärker ditt ledarskap och självförtroende.

Till sist vill jag citera **Anna Collander** ur *Kräldjur och kungligheter – om gruppdynamik och ledarskap*, metodikhäftet som skrivits för Unga Ledare:

”Att fungera som ledare är som att ha en stor garderob till sitt förfogande. Du kan prova olika hattar, peruker, kostymer och klänningar. Vissa gillar du, vissa sitter obekvämt. Du får öva dig i olika aktiviteter och lära dig att använda olika roller. Ibland får du bära en hel del ansvar och ibland löper arbetet lätt, du kan andas ut och bara följa med. I vilket fall som helst, ger dig ledarskapet nya kunskaper på livets väg.”

Frida Westerback

Fakta om projektet

Unga Ledare är ett samarbetsprojekt mellan SSC, De Ungas Akademi och Svenska kulturfonden. Utbildningarna koordineras och arrangeras i Svenskfinland av De Ungas Akademi fr.o.m. hösten 2004. Projektet vill samla unga och ge dem möjligheten att på ett konkret sätt komma i kontakt med ledarskap, förenings- och organisationskunskap och gruppdynamik. Målsättningen är att deltagarna skall få tillräcklig kunskap för att kunna leda grupper, fungera som kursledare eller tränare, åta sig förtroendeuppdrag osv.

Mer information:
De Ungas Akademi / Frida Westerback
Tfn 09-612 90 713, 040 765 0150
E-post: fridaw@ssc.fi

Artist på en resa

Artist på jobbet heter en inspirerande bok om att hitta sin kreativitet, skriven av **Mark Bryan, Julia Cameron** och **Catherine Allen**. Att finna den kreativa kraften är nyckeln till att hålla sig levande och entusiastisk, konstaterar **Tina Holms**.

Boken är uppdelad i nio förvandlingar eller tolv kapitel, vilka motsvarar tolv veckor. Varje nytt kapitel inleds med svart-vita bilder av **Chen Rongs** drakmålning *De nio drakarna* (därav de nio förvandlingarna). På bokens framsida finns också Chen Rongs berömda trettonhundratalsmålning. Draken finns med som en röd tråd och är vald som illustration för en spännande, glädjefylld, kaotisk och stark kraft, som förtjänar och kräver respekt. Att lära sig att ta den kreativa kraften i

anspråk och kanalisera den är nyckeln till att hålla sig levande och entusiastisk, både privat och i arbetslivet.

Syftet med den här upplevelseriktande boken är att ge ett tillfredsställande och kreativt liv med en känsla av helhet och kamratskap. Bokens mål är att göra dig kreativ både som person och på jobbet och leda dig till ett möte med din egen skapande sida.

Intuitionen som redskap

Boken grundar sig på fyra idéer: **1.** Vi är alla kreativa. **2.** Att öka kreativiteten är en process som går att lära ut och som följer ett mönster. **3.** Vi kan alla bli mer kreativa än vi redan är, och att bli det gör oss gladare, friskare, mer produktiva och mer autentiska i allt vi gör. **4.** I affärlivet kommer man mer och mer att belöna de människor som har förmåga att vara kreativa.

Under de tolv veckorna du provar bokens metoder utlovas att du kommer att

få ökad intuition, säkerhet och tillfredsställelse. De uppgifter som du utför kan leda dig till en förhöjd medvetenhet om och uppskattning av dina talanger och utmaningar. T.ex. vecka 1 börjar med "morgonsidorna" (tre handskrivna sidor varje morgon då du vaknat), som är det främsta redskapet. Du skriver snabbt ned det som först dyker upp i ditt huvud. På detta sätt lär du känna dig själv på ett nytt sätt.

Kreativ ensamhet

Under vecka 2 laddar du batterierna och tar time-out. En till två gånger i veckan gör du något på egen hand – då kommer insikter och lösningar ofta av sig själv. Den tid du använder för att ladda batterierna är ofta den tid när det undermedvetna kommer upp till ytan. Genom att ta tid för dig själv får du bokstavligen kontakt med mer av dig själv. Om du verkligen följer dina egna intressen tränar du dig i att hålla fast

*Genom att ta tid för dig själv
får du bokstavligen kontakt
med mer av dig själv.*

jobbet – till kreativ frihet

vid dina egna tankebanor och övar dig i att ta risker i riktning mot dina verkliga intressen. Då upptäcker du aktivt din förmåga att ta risker, fungera i ensamhet, sätta upp mål och nå dem samtidigt som du upprätthåller en optimistisk attityd. Kreativ ensamhet leder till kreativ gemenskap.

Kreativitetskontrakt

I varje kapitel finns exempel på personer och deras upplevelser i olika skeden av boken, vilket gör boken mer konkret och verklig. På varje sida finns tänkvärda visdomsord. I varje kapitel finns flera redskap, bl.a. olika test, där man ska avsluta meningar eller påståenden eller svara på frågor. Efter första veckan ska man t.ex. skriva ett kreativitetskontrakt.

I slutet av varje kapitel finns frågor som härrör sig till den gångna veckan, hur det har känts och hur man har lyckats. Det är alltså inte en teoretisk bok om kreativitet, utan en bok bestående

av praktiska och väl prövade metoder.

Många har valt att läsa den här bok en som ett sätt att repa sig då de fått sparken eller blivit utbrända och den har hjälpt dem att finna eller återfinna sin kreativitet. Det kreativa uppvaknandet är en livsviktig och värdefull process. Det är viktigt att drömma, för våra drömmar är den viktigaste drivkraften i livet.

Boken vill hjälpa läsaren att inte vara rädd för framgång eller nederlag, utan vara fri att leva ut dina drömmar utan att bli störd av andras åsikter eller av självupptagna begränsningar. "Du vet vem du är och vad du vill och har tagit steget ut att förkroppsliga dina mål, principer och värderingar i allt du gör".

Boken är lättläst och riktar sig direkt till läsaren. Läsarens berg och dalar beskrivs som drakens flygtur, ibland svävar den högt över molnen och ibland är den rädd att den ska störta. Sådan är vägen fram till kreativ frihet.

Tina Holms

Konsten att ordna evenemang

Planering, målgrupp, tidtabell, arbetsfördelning, ekonomi, information, goda exempel, "det lilla extra", inspiration... Proffsarrangören **Christina Lindeman** ger oss redskap för lyckade evenemang. **Susanne Salwathura** berättar om lusten att ordna och ger tips om hur man håller i trådarna för både små och stora evenemang.

Tillfällena ordnas i Närpes, Bio-bio, lördag **2.10 kl. 13-16.30**. Bennäs, (SYI, Sursik) söndag **3.10 kl. 13-16.30**.

Pris: 10 euro, inkluderar kursmaterial och kaffe. Anmäl senast tisdag **28.9** till SSC, Österbottens regionkansli, 06-320 4118, e-post: ssc-vasa@ssc.fi

EGON sätter igång grupper

En självgående grupp består av människor som träffas för att diskutera något gemensamt tema. En igångsättare ger verktyg för att mötas med kvalitet och kan med tiden göra sig själv obehövlig. Gruppen kan träffas kring varierande ämnen; t.ex. föräldra- och anhörigrupper, intresse- och sjukdomsgrupper.

Kom och lär er metoden "Rundan" och bli inspirerade av **Anki Bard-Sandström**, som har utvecklat självhjälpgrupper inom Vuxenskolan i Sverige. I Finland ordnar SSC kurser för igångsättare av självgående grupper under namnet Egon. Namnet syftar på flertalet egon i betydelsen av att ge positiv laddning åt de deltagarstyrda grupperna.

Den första kursen hålls i Helsingfors torsdag **14.10 kl. 9.30-16.00** och den andra i Vasa tisdag **23.11 kl. 9.30-16.00** på Svenska studiecentralens kansli, Rådhusgatan 21 C. Utbildningen är avgiftsfri med ett begränsat antal deltagare.

Religion på gott och ont

Religionen spelar en viktig, fast inte alltid angenäm roll i många av de stora ödesfrågorna för vår värld i dag. I den terrorverksamhet vi ser gripa omkring sig i både öst och väst spelar religionen en framträdande roll. I det explosiva Irak och i områdena kring Irak skall amerikanerna och med dem allierade drivas ut genom ett "heligt krig". Och i Mellanöstern pågår år efter år en kamp med starka religiösa laddningar. När USA invaderade Irak förgicks anfallet av en retorik med religiösa övertoner: "Ondskans axel" skulle brytas av de – förmodligen – goda krafterna. Enligt en bedömare helt nyligen skulle det amerikanska presidentvalet i höst avgöras av hur väljarna bedömde kandidaternas religiösa engagemang. Åtminstone Bush har ju inte stuckit under stol med sin kristna tro.

På sätt och vis är denna religiösa synlighet förvånande. Upplysningsprojektets övertygelse var ju den, att religionen småningom skulle självdö då det upp-lysta förnuftet intar sin tron. Varje framsteg för vetenskapen skulle innebära ett steg bakåt för religionen. I detta tänkande missade man något av vad religionen är och vilka djupa skikt i människan tron faktiskt engagerar. Vore religiös tro endast en brist på vetande, då skulle det vara begripligt att den retirerade i takt med mänskliga framsteg. Men om religionen har med mänsklig identitet, tillhörighet, trygghet och sammanhållning i livsåskådningen att skaffa, då är religionen något ursprungligt och genuint hos människan.

Det är som om religiös tro skulle kunna engagera både det bästa och det sämsta hos människan. Beundransvärda själv-uppoffrande handlingar har utförts utifrån en stark religiös tro. Men med religiösa motiv spränger också människor både sig själv och andra i luften. Vår nordiska kultur, inpyrd av generationers katekesläsande, har i sina bästa stunder visat fram ärlighet, hjälpsamhet, offervilja och erbjudit ett socialt skyddsnet. Men naturligtvis hittar vi även exempel på grym moralism och hänsynslöst maktmissbruk i religionens namn under vår historia.

Det är inte lätt att analysera religionens roll i konflikter, stora eller små. Ytligt sett kunde man tycka att själva religionen är problemet. Religioner skapar konflikter. Hade vi mindre religion då hade vi färre konflikter. I den riktningen tänker **John Lennon** i sin vackra låt "Imagine". Religiösa ledare brukar å sin sida hävda att det inte är religioner som slåss utan människor. Det fanns ju faktiskt tider då människor med olika religion i det forna Jugoslavien levde fredligt sida vid sida. När kriget väl bröt ut var religiösa olikheter något man hänvisade till för att ge våldet ett berättigande. Religionen var då inte orsaken till konflikten, men väl en kraft som utnyttjades destruktivt för att blåsa under konflikten.

Tänker man i materialistiskt orienterade banor ser man orsakerna till konflikter i ojämnt och orättvist fördelade resurser. Det är detta konflikter

egentligen handlar om, resten är "ideologisk överbyggnad". Religion och ideologi kan då tas till hjälp för att stärka kampviljan, legitimera maktavarnas agerande och stärka hatet till fienden.

Europas 1900-talshistoria visar ideologiernas stora makt och fara. Vare sig ideologierna var höger- eller vänsterorienterade medförde de ett omätligt lidande och lämnade miljontals döds-offer i sin väg. Också religionen kan förstås och användas ideologiskt. Då är allting tillåtet eftersom man ytterst menar sig tjäna det högsta goda. Då försätts normala moralprinciper ur funktion och det ideologiska ledarskiktet kommer att dra gränserna för rätt och fel. Då är fan lös – om uttrycket tillåts. Det förutsätts vaksamhet och en kontinuerlig kritik för att religionen inte skall låna ut sig till att vara ett ideologiskt tillhygge.

Varje religion är parad med ett etos, en uppfattning om rätt och fel. Kärlek, rättvisa, barmhärtighet, sanning, alla dessa beståndsdelar hittar vi i olika form i olika religioner. Religionen kunde därför vara en konstruktiv kraft i strävan mot fred och försoning. Det finns en fredspotential i det religiösa tänkandet och i den religiösa livshållningen. Denna fredspotential borde vi ta vara på i denna vår senmoderna tid.

Robert Lemberg

Präst, stiftssekreterare för vuxenarbete och kultur vid Stiftsrådet i Borgå stift.